

הרפתקאות ברטולדו

ל. ורשינין

תרמיל ויצא לדרך.
כל היום וכל הלילה הלך דרך יערות וכרמים, ועם
הזריחה הגיעה לנהר אדיג'ה, ואז ראה לפניו עיר גדולה.

חי פעם מלך...
לא, לא כך...
חי פעם...
ובכן, חי פעם, בכפר איטלקי קטן, איכר בשם ברטולדו.
מבוקר עד שקיעה עבד יחד עם אשתו במטע שלו,
ובערב אהב לשבת עם השכנים, לספר סיפורים ולשמע
סיפורים של אחרים.
וחי באיטליה... כן, לא הפעם אינני טועה..
חי פעם באיטליה מלך בשם אסטולפו, ועיר הבירה שלו
הייתה ורונה.
בכל איטליה סופר שהמלך אסטולפו הוא יפה, גבוה,
ובמיוחד שהוא אוהב לפתור חידות, וכמה שיותר קשות
כך טוב יותר.
ומובן שלברטולדו שלנו התחשק מאוד להכיר את המלך
המעניין, והוא החליט ללכת לחצר המלך בעיר ורונה,
בירה של ימי הביניים.
מוקדם בבוקר הוא ניפרד מאשתו מרקולפה, שם על גבו

הרחובות בעיר היו צרים, בתים בנויים מאבן אפורה, עם גגות מחודדים. ובמרכז כיכר עירונית גדולה עמד ארמון מוזהב. בארמון זה חי המלך אסטולפו עם אשתו מלבדג'ה, עם עשרות שרים חשובים ועם הרבה מאוד אנשי החצר ויועצים. ברטולדו נכנס ישר לארמון. הוא ניגש לכס המלכות שעליו ישב המלך, נד בראשו ואמר:

"לנווד עייף גם ספסל אבן רך יותר מכסת." המלך השתומם מעזות של ברטולדו, אך לא הראה זאת. "שב-נא כאן" אמר והצביע על מושב ליד הכס. לכבוד כזה לא זכו אפילו אנשי החצר החשובים ביותר. המלך אסטולפו חייך לאורח ושאל: "מי אתה, מאין, ואיך לקרוא לך?" "אני איש מאחד הארצות שלך, וקוראים לי ברטולדו." "ואתה יודע, ברטולדו, עם מי אתה מדבר?" "יודע. עם המלך אסטולפו. שמעתי מאנשים כי אתה גדול מכל האנשים בעולם, ועכשיו אני רואה שאתה כמו כל האחרים. רק הבגדים שלך עשירים יותר." הדברים המחוצפים לא מצאו במיוחד חן אצל המלך, אך הוא לא נתן כל סימן לכך.

החצר?"
"ראה ברטולדו, כמה אנשים מכובדים סובבים אותנו
כאן. וכל אחד מוכן להלל את מעשיי. אולי תרצה
להישאר כאן. תתהלך בבגדים עשירים ותוכל לישון כמה
שרק תרצה."
"גם נמלים באים לשיח חוזרר מכל הצדדים. ולמה? כדי
בשקט לאכול את הקליפה המתוקה שלו. ובאזור שלי
אומרים הזקנים 'תהיה מרוצה מגורלך, ואל תחפש עול
לשים לך על צווארך.' ענה ברטולדו.
המלך החמיר את פניו. אחד מאנשי החצר הרגיש בכך.
היה זה אחד בשם פוזן, שמן וקרח. הוא חשב "זאת
הזדמנות לעשות איש מגוחך מברטולדו הזה. בוודאי
בכך אקבל תשומת לבו של המלך." ושאל:
"למה אצלך, איש מרופט, נעליך קרועות? הן פותחות
את הפה שלהן?"
"כי הן צוחקות ממך!" ענה ברטולדו.
התבלבל פוזן ולא ידע מה לענות.
גם המלך אהב לצחוק קצת מאותו פוזן, אך איזה מלך
יסבול שאיכר פשוט ילעג לאחד מאנשי החצר שלו.
אז אולי המלך אסטולפו יעניש את האיכר החצוף?
לא ולא. כך היה עושה אחד טיפש, והמלך לא היה טיפש

"אכן, אינני גבוה יותר מאחרים, אבל האבות הקדומים
שלי הם המוקדמים ביותר בארץ הזו."
"הי, מלך, שלי מוקדמים יותר משלך."
"איך זה? תוכל להוכיח זאת?"
"בוודאי יכול. הרי סבא של סבא שלי הלך
בשדות, כשסבא של סבא של סבא שלך עדיין לא נולד."
"הה-הה-הה! אתה, ברטולדו, בדחן" צחק המלך
"ואפשר להניח שאתה גם יודע לפתור חידות?"
"לכל חידה צריך להיות פתרון" ענה ברטולדו.
"אז אמור לנו, ברטולדו, איך אפשר להביא מים בנפה,
בלי לאבד אף טיפה."
"לחכות לחורף, שהמים יקפאו, ואז להביא."
"נכון" אמר המלך "אבל זו חידה פשוטה, ויש לנו קשות
יותר. אולי תדע, יקירי, איזה עשב יכיר אפילו אדם
עיוור?"
"באזור שלנו, את העשב שרואים כשלא רואים, קוראים
סרפד."
עכשיו אנשי החצר התחילו להתלחש ביניהם – איך זה,
איכר פשוט עונה למלך בלי כל כבוד. והמלך העמיד
פנים כאילו לא מרגיש בכך בכלל, אלא רק חשב לעצמו
"אולי להזמין את ברטולדו הזה להיות אחד מאנשי

אומר שהכסף שלי עדיין מונח בבוץ על הדרך וממתין לי שם. תעזור לי למצוא אותו שוב. תעיר אותי עם הזריחה

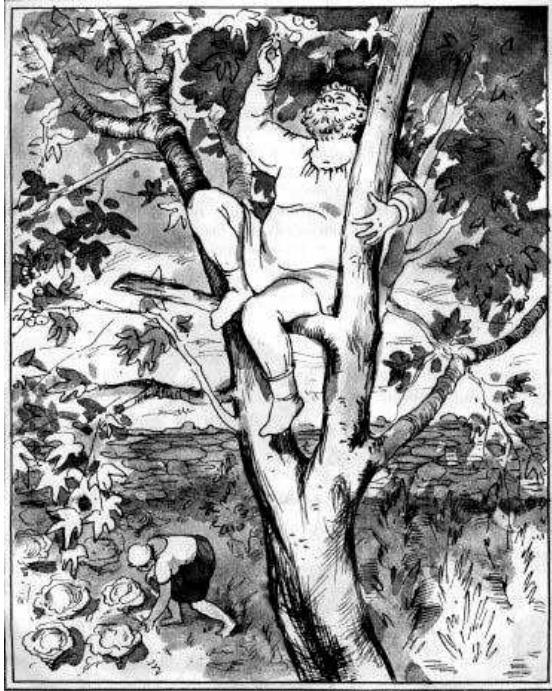

ולא שאר חייב לך." הסוחרים העשירים העמידו פנים כאילו לא שומעים דבר. הם המשיכו לשחק, אך כשרק הגשם חדל לרדת קמו בשקט, לקחו מי נר ומי לפיד, ויצאו לחפש את

בכלל. הוא קרא לשר האוצר וציווה לו: "על התושייה שלו תנו לברטולדו עשרה דוקטים מהקופה שלי. שישתה לחיים שלי." ושחרר את ברטולדו..

הערב קרב כבר. ברטולדו שם את הכסף לכיס המכנסיים המטולאים שלו ויצא בדרך הביתה. לילה ירד וגם גשם התחיל לרדת, והרטיב היטב את ברטולדו. למזלו, לא בדרך ראה פונדק, ששם ניתן היה להתחמם ולמצוא מקום לינה. ברטולדו דפק בדלת והיא נפתחה מיד. "עכשיו אוכל להתחמם ולהתייבש סמוך לתנור חם" שמח ברטולדו. אך זה לא היה כך. סביב התנור החם ישבה קבוצה של סוחרים עשירים ששתו יין ושיחקו בקלפים.

ברטולדו רצה לגשת לתנור, אך אף אחד מהיושבים שם לא מוכן היה לזוז ולתת לו להתקרב. הוא עמד רגע, ואחר כך בירך את הפונדקאי ואמר בעצב: "שמע סניור איזה מזל רע היה לי. המלך אסטולפו החכם נתן לי עשרה דוקטים זהב. ניגשתי לפונדק שלך וראית אור בחלון, בדקתי האם הכסף עדיין בכיסי. שמת יד בכיס ומצאתי רק שתי מטבעות, הנה הם. ושמונה כנראה נפלו דרך חור בכיס. מזל שהגשם חזק יורד, זה

מתוקים?"
"אינני זוכר."

"אז שמע. בכפר אחד חי איכר בשם פדרו. והיה לו מטע קטן אבל במטע עמד עץ תאנה גדול. ויום אחד התחשק לפדרו לטעום מהתאנים המתוקים. "אוכל תאנה או שתיים ואחזור לעבודה" אמר לעצמו. הוא עלה על העץ, אכל תאנה, ועוד תאנה, ואחר כך אכל תאנה שלישית, רביעית וחמישית והן היו לו כה טעימות שאפילו לספור שכח. אבל השמש חיממה אותו והרדימה, ועל העץ לא נוח לישון, ופדרו נפל על הארץ. וכמובן עם ראש חיכה

הכספים שכביכול נפלו לברטולדו מהכיס. וכל זמן שהטיפשים חיפשו כסף בחושך, ברטולדו התייבש יפה ליד התנור. הוא לא חיכה לבוקר, אלא כשהפונדקאי ירד לרגע למרתף, יצא מהפונדק והלך לדרכו.

ומה בינתיים עשה המלך אסטולפו? הוא אסף את היועצים הראשיים שלו ואמר להם:

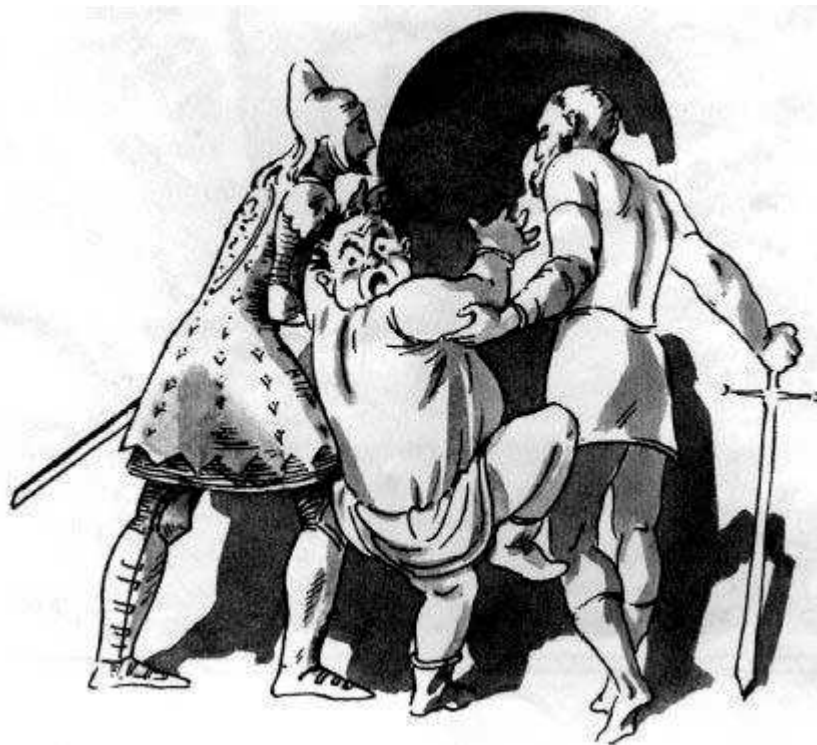
"תפקידי לשלוט ולשפוט. תפקידכם להמציא לי עצות. אז עכשיו תמציאו לי שלוש חידות, אבל שיהיו קשות ביותר. אם לא תמציאו, אגרש את כולכם מהארמון." והאיום הזה היה בשביל היועצים גרוע מהוצאה להורג. הרי הם ידעו רק לתת עצות.

וברטולדו ישב באותו הזמן בביתו וחיכה שאשתו תכין לו את המנה האהובה עליו, שעועית עם לפת. ותוך כדי ההמתנה סיפר לאשתו איך בילה עם המלך אסטולפו בעיר ורונה.

"האם תאמיני, אישה, שהוא הציע לי לחיות אצלו בחצר הארמון. הבטיח לי להשקות אותי ולהאכיל לשובע, ולתת לי בגדים כמו של אדם מכובד. אולי באמת אסכים לכך?"

"ואתה יודע, בעלי, מה קרה לאיכר שרצה לאכול תאנים

"יקירי" הוא פנה אל ברטולדו "היה לי כאן משעמם מאוד בלעדיך. אם כבר הסכמת להתארח כאן אצלי, אולי תוכל לפתור לנו עוד חידות אחדות. למשל – אמור לנו, מתי

היום נעשה לבן אדם ארוך, אבל ארוך ביותר?"
"כשאדם כל היום לא אוכל. כמו שעכשיו, כשהביאו אותי לפי פקודת הוד מלכותך הנה."
"מה? לא נתנו לך לאכול?" קרא המלך "הי, משרתיים!

חזק באדמה. שוכב כך פדרו ונוזף. נוזף בשמש החמה, באדמה הקשה, באישה שלא יעצה לו לא לעלות על העץ, רק בעצמו לא נוזף. והאישה השכיבה את פדרו במיטה, חבשה לו את ראשו, נתנה לו מים קרים לשתות. וכשהכאב הגדול עבר אמרה לו: 'אילו, בעלי, לא התחשק לך לאכול תאנים מתוקים, שום דבר לא היה קורה לך!'"

"סיפור מעניין, אך בשום אופן לא הבנתי האם את מייעצת לי ללכת לשרת בארמון או לאו" אמר ברטולדו. "אם אתה לא מבין, אולי אספר לך עוד סיפורים אחדים, דומים" הציעה האישה.

"לא, לא, אישה. הבנתי מיד" אמר ברטולדו "רק התבדחתי תחילה. לארמון המלך יוכלו להביא אותי רק שומרים של המלך."

ובדיוק אז השומרים דפקו בדלת ביתם.

"המלך ציווה להביא אתך לארמון" הודיע מפקד השומרים.

"ובכבוד, תחת שמירה קפדנית" הוסיף השומר השני. לקחו את ברטולדו והובילו לארמון. הוא אפילו לא הספיק לאכול.

והמלך כבר חיכה לו.

זורחת השמש או אולי יורד גשם. ואז נתקל בקנקן החלב ונפל.
"מי זה העז להעמיד קנקן בחדר השינה שלי? הי,

משרתים! חיפשו את החוצפן!" קרא המלך. ובאותו רגע ראה את ברטולדו.
"הה, זה אתה-ה-ה?"
"אני בעצמי, מלך. רציתי להראות לך שאור היום לבן

תביאו אוכל לברטולדו, אבל מהמובחר ביותר! אבל בינתיים, כדי לא לאבד זמן, אמור לנו: מי נכנס לכלא מרצונו החופשי?"
"תולעת המשי. היא בעצמה בונה לה את הכליאה."
המלך חייך והביט על היועצים שלו, ואלה החווירו מפחד. הרי אם ברטולדו יפתור את החידה האחרונה, הם ייפרדו לתמיד מהמיטות הרכות והאוכל הטעים.
"נכון, ומי לדעתך לבן ביותר בכל העולם?"
"אור היום" ענה מיד ברטולדו.
"לא!" קראו היועצים "הלבן ביותר מכל דבר הוא החלב."
"לא, היום" התעקש ברטולדו.
"למה להתווכח" אמר המלך "תוכיח לנו, ברטולדו, שיום לבן יותר מהחלב, ואז אגמל לך ביד רחבה. ואם לא תוכיח, נצטרך לשלוח אתך לכלא."
ובאומרו זאת קם המלך, ויצא מהאולם.
ברטולדו חיכה עד הערב וכשהיה כבר חושך מוחלט התגנב לחדר השינה של המלך. העמיד בפינה קנקן עם חלב, כיסה בתריסים את כל החלונות ובעצמו הסתתר אחרי כורסה.
המלך ישן חזק והתעורר מאוחר. בחדר שרר חושך. הוא קם ורצה לגשת לחלון, לזיז תריס, לראות האם בחוץ

יותר מחלב. אילו חלב היה לבן יותר, הוא היה מאיר לך, ולא היית נתקל בו."

באותו רגע הופיעה על סף הדלת המלכה מלבדג'ה. היא שמעה רעש בחדר שינה של המלך ורצתה לדעת מה קרה שם. וראתה – המלך יושב בכיסא, רטוב כולו, על הרצפה שלולית חלב ובפינה קנקן שבור. וליד החלון עומד ברטולדו וצוחק בפה מלא.

המלכה מלבדג'ה הייתה אישה שתלטנית ואכזרית. היא לא ויתרה לנשות החצר שלה אפילו על טעות קטנה ביותר. וכאן ראתה שהאיכר ברטולדו צוחק מהמלך. "כמה זמן תסבול עוד את המרופט הזה? ומה עושים היועצים שלך? הם כולם טיפשים ופחדנים. לכל אחת מנשות החצר שלי יותר תבונה מהחכם שבין היועצים שלך. תעשה את הנשים ליועצות ואז הכל יתנהל כשורה. זה מה שתעשה, ומהר!"

היא הסתובבה, הלכה, ועוד טרקה את הדלת אחריה. מלך אסטולפו נבהל קצת. הוא ידע "מאישה שתלטנית ומאש תצפה לצרות גם ביום בהיר".

"מה לעשות עכשיו, ברטולדו היקר? הרי אין דבר גרוע מנשים יועצות" אמר בעצב.

"תשאיר לי לטפל בזאת, מלך. תראה שלנשות המלכה

יעבור מהר החשק להיות ליועצות" אמר לו ברטולדו. דבריו עודדו את המלך. הוא מיד הבטיח לברטולדו שק מלא זהב.

"אא, מוטב ביצה היום מאשר תרנגולת מחר" אמר ברטולדו "אילו אתה, מלך, היית נדיב כל כך, היית שולח עכשיו לאשתי בכפר שק קמח."

"לא שק, אלא עגלה שלמה אשלח!" קרא המלך "רק תציל אותי מהמצוקה."

"אנסה" אמר ברטולדו והלך מיד. מעניין אתכם לאן?

ובכן לשוק. שם הוא קנה ירגזי חי וגם קופסה גדולה. הביא זאת למלך ואמר:

"שלח את הקופסה לנשות המלך. אך תודיע להן בחומרה שאסור להן לפתוח אותו היום. אם הן תחזירו לך את הקופסה חתומה למחרת בבוקר, תמלא להן כל בקשותיהן הסבירות."

והמלך אמנם עשה כפי שאמר לו ברטולדו.

אחרי ששליח המלך, שהביא את הקופסה, עזב את חדרן, נשות המלכה נעלו את עצמן. הן העמידו את הקופסה על השולחן, נדנדו אותה בידיים, אך פחדו לפתוח אותה. אך הן רצו מאוד לדעת מה יש בפנים,

ובאותו הרגע הירגזי עף, וברח כל כך מהר שהן אפילו לא הספיקו לראות איזו ציפור הייתה זאת. בלית ברירה נאלצו להודות שהפרו את צוו המלך.

למחרת שוב קרא אליו המלך את ברטולדו ואמר: "בעניין הקופסה הצלחת יפה, ברטולדו. על הערמה ותבונה שלך אשלח לך שק לפת האהובה שלך. "תודה לך, מלך" ענה ברטולדו בכבוד. "ולא היה מזיק לך להשתחוות לי פעם, למלך והשליט שלך?"

"אני אדם חופשי ולא רגיל להשתחוות בפני אף אחד. "אז שיהיה כך. אינך רוצה, לא צריך" ענה המלך בחיוך "לך ותנוח עכשיו. ואחרי ארוחת הצהריים חזור אלי לארמון. יש לי משימה חשובה בשבילך."

ברטולדו הרגיש מיד כי המלך זומם תכסיס כלשהו. הרי כשהמלך מחייך, מתאספים עננים בשמיים. אך הוא לא הראה דבר מהחשדות שלו ובשקט הלך לבקר את חברו הסייס שחי לא הרחק מהארמון. הוא התכבד שם בתבשיל לפת ושעועית אפויים וחזר לארמון. עוד מרחוק ראה שהמשרתים סגרו בלוחות את החלק העליון של הכניסה לאולם הגדול. אך זה לא הטריד את ברטולדו. הוא הסתובב עם הגב בכוון הכניסה, התכופף וניכנס

בתוך הקופסה.
ואחרי שהתייעצו זמן רב החליטו "נפתח ונציץ ומיד נסגור שוב. המלך ממילא לא ירגיש דבר."
הן בזהירות הורידו את החותם, הרימו קצת את המכסה...

אחורנית לאולם. ושם, על כסאות קטיפה ישבו המלך
אסטולפו והמלכה מלבדג'ה. שניהם רק חיכו להזדמנות

להתבדח על חשבון ברטולדו. והוא שוב הערים עליהם.
"זה כבר עובר כל גבול!" קראה המלכה, כאשר ברטולדו
הלך "איכר פשוט מעז לא לציית למלך, ולא מוכן גם
להשתחוות לו? טוב! עכשיו אני בעצמי אלמד אותו."
המלכה לא מיהרה. היא הכתה שברטולדו ישכח בכלל
על הארמון ועל המלך, ואז שלחה לכפר שלו שליח

מיוחד.
השליח הגיע לביתו של ברטולדו, ירד מהסוס ודפק חזק
בדלת. ברטולדו פתח וראה את שליח של המלכה.
"מרקולפה אשתי! הגיע אלינו אורח מהארמון. תכיני לו
כיבוד יפה!"
"ובמה תכבדו אותי?" שאל השליח.
"איך במה? בירק בלי מלח ובלחם בלי חמאה" ענתה
מרקולפה.
"בירק בלי מלח?" השתומם השליח "האם אין לכם
תיבול אחר?"
"לנו, העניים, רעב הוא התיבול הטוב ביותר" ענתה
מרקולפה. השליח כמובן סירב להיכנס. הוא היה רגיל
לאוכל טוב יותר בארמון.
"ולמה הגעת לאזור שלנו?" התעניין ברטולדו.
שלחה אותי המלכה הגדולה מלבדג'ה. היא כבר
שבועיים חולה והייתה רוצה לשמוע את הממרות
והבדיחות שלך."
"שמעתי כבר ששועל גם הוא העמיד פנים של חולה,
כשניסה להיכנס ללול תרנגולות. אך הדבר לא צלח לו."
"חבל שאינך לא מאמין, ברטולדו. מלכתנו טובת לב
ונדיבה, היא כבר סלחה לך מזמן."

לברוח והכלבים מהר שכחו מברטולדו. הם כולם התחילו לרדוף אחרי החיה.

המלכה מלבדג'ה החווירה מכעס כשראתה שברטולדו שוב נשאר שלם ולא נפגע. היא מחאה ידיים ושומרי המלך סובבו את ברטולדו.

"תפסנו אתך. הפעם כבר לא תצליח להימלט מהעונש! למה הגעת לארמון?"

"נתתי מילה – תחזיקו, אמר קיפוד כשנכנס למאורה של זאב."

"כולם יודעים שיש לך יותר פתגמים משערות על הראש. אל תשכח למצוא אחד מתאים כשיובילו אתך לעץ התליה!" קראה המלכה. "הי משרתים, לכו וחיפשו את המלך אסטולפו, את בעלי היקר!"

אך המלך בא מהר כשנודע לו כי עצרו את ברטולדו.

"אשתי היקרה, תסבירי לנו במה פשע הכפרי הזה?"

המלכה התחילה לפרט, וכמובן הוסיפה גם דברים שלא קרו מעולם. אך מי יעז להאשים מלכה בשקר?

"הוא אשם במרדנות וחוצפה וצריך לתלות אותו" אמרה בסוף.

"אבל הוא לפני רגע הציל את חייו מהכלבים. אולי נסלח לא הפעם?" הציע המלך בחצי פה.

"למילות המלכה ולשמש בחורף מאמין רק מי שחרש ועיוור."

"אי אפשר לשכנע אתך" נאנח השליח "קיבלתי הוראה להביא אתך לארמון חי או מת."

"אז כבר מוטב חי" ענה ברטולדו "אם כך, אין לי ברירה. אבוא."

השליח חזר לארמון, והודיע שמילא את ההוראה. וברטולדו בינתיים הלך בשבילי היער. היה שם נעים וקריר והציפורים שרו על העצים. "אולי הכל יסתדר לטובה" חשב ברטולדו. וכשרק יצא מהיער ראה מולו אישה מוכרת. הייתה זאת שכנה מהכפר שנהגה לבוא ליער, לאסוף פטריות וגרגירים ולהביא אותם לארמון. היא סיפרה לברטולדו, בסוד גדול, שהמלכה רוצה להמית אותו. כשהוא יגיע לחצר הארמון המשרתים ישחררו עליו כלבים רעים, שעלולים להרוג אותו.

"שמיים מעוננים לא תמיד מורידים גשם" ענה לה ברטולדו והתחיל ללכת מהר יותר. בדרך נכנס לביתו של צייד מכר, וקנה אצלו ארנבת חיה. שם את החיה תחת זרועו והמשיך ללכת אל הארמון. אך כשניכנס לחצר מכל הצדדים התנפלו עליו כלבים גדולים. ברטולדו הוציא את הארנבת וזרק אותה על הארץ. הארנבת התחילה

"אז מה? נסכים שהנבזה הזה יתחצף מולי, המלכה?"
והמלכה נתנה מבט כל כך חודר למלך, שהוא מיד
התקפל.
"אין ברירה, ברטולדו. נצטרך לתלות אתך. תסבול קצת"
אמר המלך בקול חלוש.

"מה לעשות, צו המלך הוא חוק. ועם החוק לא
מתווכחים" ענה ברטולדו.

אז מה? ברטולדו נכנע לגורל? זה לא יתכן, ברטולדו
הוא לא אדם שייכנע בלי מאבק.
"אבל שמעתי פעם, שבארץ שלנו קיים נוהג ישן" אמר
ברטולדו "שאפילו פושע הגדול ביותר יכול להביע
משאלה אחרונה שלו, והמלך חייב למלא אותה."
"נכון, קיים נוהג כזה" אישר המלך.
"אז הנה המשאלה שלי: שיתלו אותי על העץ שאני
אבחר בעצמי."
"טוב, נמלא את משאלתך האחרונה, ברטולדו. אתם,
שני היועצים הראשיים שלי, לכו עם ברטולדו ליער.
שיבחר לו את העץ שיהיה לו נעים להיתלות עליו."
שני היועצים תפסו את ברטולדו והובילו ליער. והוא,
מזמזם שיר עליז, הלך אתם. הם הגיעו לקצה היער, אך
שם אף עץ לא מצא חן בעיני ברטולדו. הם נכנסו לעומק
הסבך וגם שם לא מצא ברטולדו עץ לפי טעמו. היועצים
מסכנים לא היו רגילים ללכת ברגל. הם אפילו להתארח
זה אצל זה נסעו במרכבות, למרות שגרו ממש קרוב.
לא עבר זמן רב והיועצים התעייפו, וכשהתחילו
הדמדומים מהיער יצאו שלושה אנשים, שני היועצים
גרו רגליים מעייפות, וברטולדו תמך בהם, כדי שלא
יפלו.

"מה זה? למה חזרתם יחד עם ברטולדו?! השתומם המלך אסטולפו.
"הראינו לברטולדו אורן יפה, צפצפה גבוהה, אלון בן מאתיים, אך אף אחד מהעצים לא מצא חן בעיניו" ענה היועץ הראשי.
"אנו לא יודעים מה לעשות עכשיו, הוד מלכותו" הוסיף היועץ השני.
"בעלי היקר" בחיוך מעושה אמרה המלכה "אולי פשוט יותר להטביע את ברטולדו באגם?"
"מילת המלך היא חוק. ואת החוק צריך למלא. שחררו את ברטולדו. שילך ויבחר בעצמו את העץ שעליו הוא רוצה להיות תלוי. וכשימצא כזה, אני מצווה לו להופיע מיד בארמון."
והמלך אסטולפו חייך בנועם לאשתו המרוגזת.
אם תהיו באיטליה, בקרו בכפר מוריצי'. שם האיכרים יספרו לכם איך ברטולדו, איכר מכפרם, בילה בעיר הבירה העתיקה, נפגש עם המלך והמלכה, וחזר הביתה בריא ושלם.